

# Az utolsó pesti mecset

A Központi Városháza telkének északnyugati sarkán állott valamikor az utolsó pesti mecset és a XVIII. század első évtizedeiben a szervita atyák imádkoztak benne. I. B. Fischer von Erlach, a bécsi barok nagy építőművésze, még látta és lerajzolta ezt a mecsetet, mely mellett karcsútestű, fehér minaret nyújtózkodott fel az ég felé; tözsomszédságában pedig egy kőfallal körülkerített török temető tartozott még a mecsethez. Másfél esztendővel azután, hogy Óbudavár ormáról lehullott a félhold, a mecsetet, a minaretet és a temetőt Lipót császár odaadta a szervitáknak azzal a kötelezettséggel, hogy templomot és kolostort építsenek a helyére. A szerviták jóval később csakugyan meg is építették a templomot is, a kolostort is, de nem a mecset helyén, hanem azon a telken, amelyen ma is rezideálnak a 700 esztendővel ezelőtt hét florenci patricius által alapított rend pesti fráterei. Kegyeletes emberek most kisűdöttek, hogy ép 200 esztendeje annak, hogy a szerviták a maguk templomában dicsérhetik az Urat és ez az évforduló nagyon alkalmasnak látszik arra, hogy egyet-mást elmondhassunk arról, hogy két évszázad alatti hányszor került a városrendezési tervek központjába a szerviták kolostora? Hányszor próbálták kiköltöztetni rezidenciájukból a szervita atyákat? Ők azonban máig megmaradtak ugyanazon a helyen, ahol harmadfél-száz esztendővel ezelőtt megvetették a lábukat.

## Szerviták a mecsetben

1688-ban költöztek Pestre a szervita atyák és az első időben — így mondja ezt el Rokken Ferenc tanulmánya — még csak egy kis földszintes házuk volt a mai klostrom helyén, a Petőfi Sándor ucca és a Szervita tér sarkán. De övék volt a kis házzal szemben jó darab telek abból a hatalmas területből, amelyen ma a Központi Városháza áll. Ideiglenes templomul pedig, amint említettük, elfoglalták a mai Kamermayer uccai oldalon álló mecsetet s úgy volt, hogy később, ha több pénzük lesz: klostromot és templomot építenek a mecset helyén. De később sem igen volt pénzük; így aztán több, mint 40 esztendeig a török templomba jártak imádkozni a szervita atyák. Közben az történt, hogy a pestis járványok idején a város kórházat akart építeni a Központi Városháza mai telkén és úgy egyezett meg a papokkal, hogy a szerviták átengedik a városházi telket kórházépítés céljára, a város pedig kárpótlásul odaengedi azt a területet, amely a mai Párizsi uccáig terjed és amelyen ma a Főposta palotája áll. Később változtak a tervek; a város nem épített kórházat, ellenben a hadikincstár megépítette az Invalidus palotát, vagyis a mai Központi Városháza épületét. Az építkezéshez szükség volt a mecset helyére is, így aztán a szerviták a mecsetet és a magas kőkerítéssel körülvett török temetőt 2000 forintért eladták katonáknak. Kikötötték azonban, hogy a mecsetet csak akkor bonthatják le, ha a szerviták temploma elkészül. Kolostorukon és kertjükön kívül a szervitáknak akkoriban volt a Belvárosban két hatalmas háztelkük. Az egyik a *Fehér ló*-hoz címzett kocsmá állott, melynek helyére később a Teleki-házat építették. De a Teleki-ház közvetlen szomszédja is a szervitáké volt, az, amelyen ma egy rozszant, barnára mázolt öreg ház ékelenkedik, melynek kapuja a Szervita térre szolgal. Később 50 forintért megvették a templom előtt levő telket is, amelyen ma a Szűz Mária oszlópa áll. Ezenkívül pedig a Terézvárosban volt egy harmincha holdas kaszálójuk, amely a Podmaniczky uccától a Váci útig terjedt és amelyen ma a Nyugati pályaudvar foglal helyet. Ilyen jól gazdálkodtak valamikor a szerviták.

## Istállók a Belváros közepén

Ahol most a Főposta palotája áll, ott volt a szerviták kertje. Hatalmas kőfal vette körül ezt a telket és már József császár idejében felmerült a gondolat, hogy ezeket a magas falakat le kellene bontani. A kertből parkot kellene csinálni, részint azért, hogy több levegőhöz jussanak a Belváros egy-

másra zsúfolt házai, másrészt pedig azért, hogy a város egyetlen impozáns palotájának, az Invalidus palotának a frontja jobban érvényesülhessen. Ez az életrevaló gondolat azonban megmaradt tervnek, de mikor húsz év múlva, 1808-ban a pesti Szépfő Bizottság József nádor elnöklésével megkezdte működését, a Verschönerungs-Kommission plánumában már nemcsak az volt benne, hogy a szerviták kertjét parkká kell átalakítani, hanem benne volt az is, hogy a szervitákat át kell költöztetni a Lipótvárosba és a mai Lipótvárosi Bazilika helyén kell építeni számukra klostromot és templomot. A megürült szervita kolostorba viszont a piaristákat akarta elhelyezni a Szépfő Bizottság, hogy a piarista kolostort meg Városházává alakíthassa át, mert az akkori Városháza kezdett szűk lenni a rohamosan terjeszkedő és gyarapodó Pest számára.

Azonban ez a terv is megmaradt tervnek. A szerviták megkötötték magukat és nem akarták otthagyni a régi rezidenciát. Később bérházat akartak építeni a kert helyére és 1844-ben háromemeletes ház építésére kértek engedelmet. 46 000 forintjuk volt a barátoknak az építkezéshez, de a Szépfő Bizottság nem adott engedelmet az építkezésre. Erre aztán a szerviták kapták-fogták magukat, deszkából, gerendából való istállószínekét építettek a kertben és bérbe adták lőtartó gazdáknak. Az istállóüzlet jövedelmének mutatkozott; ellenben akkor még a szomszédság, a környékbeliek horkántak fel. Nem a jövedelmet irigyelték a szervitáktól, de azt a bódító illatot sokallották, amit a ló-állomhellyel egybekapcsolt istállók árasztottak magukból. A polgárság hangosan tiltakozott. A hatóság erélyesen követelte, hogy a deszkaszíneket le kell bontani, mert ezek a lómenhelyek — szelíden szólva — egészségtelenek és tűzveszélyesek. A szerviták azonban nem engedtek a negyvennyolcból. Akkor Staffenberger István szöszfő indítványára meghatározta a választott polgárság, hogy a rendházat és a kertet megvásárolja és iskolát épít, meg teret létesít a helyére. Széchenyi István felkapta az ideát és nemcsak lelkesen agítált az iskolaépítés mellett, hanem tervet is készíttetett rá és ezt a tervet ma is a Széchenyi-relikviák között őrzi a Tudományos Akadémia. Széchenyi felsőbb ipariskolát, afféle Műegyetemet akart építeni a szervita kolostor helyére. Kárpótlásul a Terézvárosban értékesebb ingatlan és plébánia-templom építését kínálták fel a szervitáknak. A szerviták azonban nem fogadták el ezt az ajánlatot sem.

A sok huza-vona és pörösködés azzal ér véget, hogy a szerviták restauráltatták a kővéget, hogy a szerviták restauráltatták a kőben megveszi 226.342 osztrák értékű forintért a kincstár és megépíti a helyén 1873-ban a Főposta palotáját.

Igy ért véget a szervita-háború. Hatvan esztendő óta aztán szent a béke.

Pásztor Mihály

**FIGYELŐ**  
**ÚJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT**  
BUDAPEST  
Telefon: 971-46.

Lap: Magyar Hirlap (Budapest)

1934 Jan. 14.

Megjelent: \_\_\_\_\_